

André Gorz, 1924-

Kort biografi

Fransk socialistisk forfatter og journalist. Gorz er blevet kendt som kritiker af traditionelle opfattelser af marxismen og arbejderbevægelsens rolle, og regnes som en af den franske øko-socialismes grundlæggere. Et element i hans post-industrielle socialisme er forestillingen om en "samfundsindkomst" (borgerløn/basisindkomst). Gorz mente først, at en samfundsindkomst burde forbindes med en pligt til et vist antal nødvendige arbejdstimer i løbet af et liv, men er siden blevet tilhænger af en ubetinget samfundsindkomst.

Dokumentation

André Gorz: Farvel til proletariatet – hinsides socialismen. Viborg: Politisk revy 1981

s. 14

Nødvendigheden af at indføre en adskillelse mellem "retten til et job og ret til en indkomst blev allerede understreget i begyndelsen af den anden industrielle revolution (taylorismen).

s. 15

Retten til "en samfunds-indkomst" (eller en "samfundsløn") ophæver delvist "det lønnede tvangsarbejde", men frembringer i stedet for en lønmodtagerklasse uden arbejde. Den erstatter, eller komplementerer om man vil, udbytningen med understøttelse og forlænger individernes afhængighed, afmagt og underordning i.f.t. central-magten. Denne underordning vil ikke kunne overskrides, medmindre egen-produktionen af brugsværdier blive ren reel mulighed for alle.

André Gorz, 1924-

Den fremtidige brudfalde mellem ”højre” og ”venstre” vil i mindre grad finde sted omkring ”samfundslønnen” end omkring retten til selv at producere. Retten til selv at producere er fundamentalt set hvert basis-fælleskabs ret til selv at producere i det mindste en del af de varer og tjenesteydelser, den forbruger, uden af den grund at være nødt til hverken at sælge sit arbejde til dem, der sidder inde med produktionsmidlerne, eller at købe varer eller tjenesteydelser af tredjemænd.

Retten til selv at producere har som forudsætning retten til at have adgang til redskaberne og disses konvivialitet. Den er uforenelig med industrielle, kommercielle eller professionelle monopoler, hvad enten de er private eller statslige, konsekvensen af den er, at vareproduktionen og salget af arbejdskraft aftager til fordel for den autonome produktion, baseret på frivillig Kooperation, udveksling af tjenesteydelser eller personlig aktivitet.

s. 64

Garantien for en samfundsmæssig indkomst for enhver gennem hele hans liv til gengæld for tyve tusinde samfundsmæssigt nyttige arbejdstimer, som han kan levere opdelt i så mange dele han ønsker det, i et stræk eller i småbidder, i én eller i flere aktivitetssektorer, alt dette er kun muligt, hvis der eksisterer et centralt organ til regulering og udligning, dvs. en stat.

André Gorz: Paradisets veje – kapitalismens døds kamp. Viborg: Politisk Revy 1983

s. 59.

Retten til arbejde, retten til beskæftigelse og retten til en indkomst er i lang tid blevet forvekslet. Det kan de ikke blive ved med....

Den undgår nemlig at anerkende at der ikke er, og aldrig mere bliver fuldtidsbeskæftigelse til alle, idet den behandler arbejdsløsheden som en tilfældig, forbigående hændelse og understøttelsen ikke som en ret, men som en almisse...

s. 60.

André Gorz, 1924-

Opretholdelsen af normen om fuld tid tenderer grundlæggende mod at bevare dominansforhold der bygger på præstationsetik.

s. 69

Retten til en indkomst uafhængigt af om man er beskæftiget i et arbejde er altså, ikke i sig selv en garanti for frihed, lighed og tryghed for individerne...

Garantien for en indkomst uafhængigt af et arbejde er kun bærer af frihed hvis den ledsages af enhvers ret til arbejde dvs. produktionen af samfundet, produktionen af de samfundsmæssigt ønskværdige rigdomme og den frie samvirken med de andre i forfølgelsen af egne mål.

Garantien for en indkomst der er uafhængig af besiddelsen af et arbejde vil være frigørende eller undertrykkende, venstre- eller højreorienteret, alt efter om den åbner nye områder for individernes individuelle og sociale aktivitet eller den kun er samfundets løn for deres tvungne lediggang...

s. 70-71.

I sin konservative udgave har indkomstgarantien således ikke det hovedformål at afskaffe fattigdom og arbejdsløshed men at gøre dem socialt acceptable, med mindst mulig omkostning for samfundet. Samfundets dualistiske lagdeling vil derved uundgåeligt blive opretholdt og endda forstærket.

I den venstreorienterede udgave er indkomstgarantien uafhængig af om man har arbejde og den er underlagt en radikalt anderledes logik. Den fremtræder ikke som lønnen for arbejdsløshed eller som barmhjertig hjælp til dem som samfundet marginaliserer. Den er tværtimod den enkelte borgers ret til, fordelt over hele livet at modtage resultatet af det mindstemål af samfundsmæssigt nødvendigt arbejde som han eller hun må yde i løbet af sit liv.

André Gorz, 1924-

s. 72.

Frem mod lønarbejdets afskaffelse: Social indkomst

I dette perspektiv, og i overensstemmelse med den socialistiske bevægelses oprindelige visioner, fremtræder den garanterede livsindkomst ikke længere som kompensation, som hjælp eller som statens forsørgelse af individet, men som den samfundsmæssige form indkomsten antager når automatiseringen har afskaffet den permanente arbejdstvang og dermed både værdiloven og selve lønarbejdet. Produktionen af det fornødne kræver et så ringe kvantum arbejde at ingen ville kunne overleve hvis de kun fik betaling for de timer hvor de havde udført et effektivt arbejde.

Den garanterede indkomst kan altså ikke længere bygge på arbejdets ”værdi” (dvs. det forbrug, samfundsindividet behøver for at reproducere de kræfter han bruger på at producere varer). Den kan heller ikke opfattes som en belønning for anstrengelsen. Dens væsentligste funktion er at fordele den rigdom til alle samfundets medlemmer, som er resultatet af produktivkræfterne i samfundet, som helhed, ikke summen af individernes arbejdsydelser...

s. 72-73.

Som betegnelse for den enkeltes ret til at få adgang til den samfundsmæssige rigdom som han med sit periodiske arbejde er med til at producere, er udtrykkene ”samfundsløn”, ”social dividende” og ”social indkomst” (som vi bruger her) lige passende.

s. 75.

I det øjeblik den samfundsmæssige produktion i alt væsentligt er et resultat, ikke af individuelt arbejde, men af ydeevne i de arbejdsmidler man sætter i værk – midler der selv kun har kostet en ringe mængde direkte arbejde – kan man ikke længere blande ”retten til arbejde” sammen med retten til et lønnet arbejde. Denne ret må på den ene side blive til borgernes ret til en livsindkomst der repræsenterer deres andel af de samfundsmæssigt skabte rigdomme og, på den anden side, en adgangsret til midlerne til at producere og skabe de ikke samfundsmæssigt programmerbare goder

André Gorz, 1924-

man ønsker at bruge, forbruge og udveksle udenom markedet, på kollektivt og kooperativt basisniveau. Det er de autonome aktiviteterets område.

André Gorz: Reclaiming Work. Beyond the Wage-Based Society. Cambridge: Polity Press 1999

s. 80.

Security of income is the first precondition for a society based on multi-activity. Unconditionally guaranteeing everyone an income for life will, however, have a fundamentally different meaning and function depending on whether that income is (1) insufficient or (2) sufficient for protecting him/her from poverty.

s. 81.

(1) the guarantee of a basic income at less than subsistence level which its advocates hope to see substituted for most forms of income redistribution (family allowance, housing, unemployment and sickness benefits, basic state pension, ect.) functions to force the unemployed to accept dirty, low status jobs on the cheap. This is the position of the “Friedmannite” neo-liberals of the Chicago School, and also of German liberals like Mitschke and of the British conservatives...

In this way, a kind of “secondary labour market” is created, protected from competition from low-wage countries but “protected” also from the provisions of labour legislation, which is destined to disappear.....

s. 82

A very low “subsistence income” is in fact a subsidy for employers. It allows them to find labour while paying less than subsistence-level wages. But while it is enabling for the employers, it is an imposition upon the workers. Since they are not guaranteed a sufficient basic income, they have to look continually for some kind of causal work or temporary job and are, therefore, incapable of living their lives on a multi-activity basis..

André Gorz, 1924-

s. 83

(2) Granting each citizen a sufficient social income follows an opposite logic: the aim is not to force the recipients to accept any kind of work on any terms whatsoever, but to free them from the constraints of the labour market. The basic social income must enable them to refuse work and reject “inhuman” working conditions. And it must be part of a social environment which enables all citizens to decide on an ongoing basis between the “utilities” they can acquire by selling their working time and those they can “self-provide” by using that time themselves.

Such a universal grant of sufficient income must not be understood as a form of assistance, nor even of social protection, leaving individuals dependent upon the welfare state... The aim is not to enable people not to work at all, but rather to give genuine effect to the right to work: not the right to that work you are “employed” to do, but to the concrete work you do without having to be paid for it, without its profitability or exchange –value coming into the equation.

s. 84

For many years I rejected the idea of a social income which would allow people to “live without working”.As the need for work diminishes, fairness requires that it should also diminish in everyone’s life and that the burden of work should be equitable distributed. This is why, in previous works, I wanted the guarantee for a full income for all to be linked to all citizens performing the quantity of work required for the production of the wealth to which their income entitled them....

s. 85

But it was not consistent with the perspectives opened up, and the chances brought about, by post-Fordism. I am therefore abandoning it for the following four reasons.

André Gorz, 1924-

(1) When intelligence and imagination (general intellect”) become the main productive force, working time ceases to be the measure of labour; indeed, it ceases to be measurable. The use-value produced may bear no relation to the time taken to produce it. It may vary greatly from person to person, or depending on the material or immaterial nature for the work. Lastly, stable employment paid according to the number of working hours per week is in rapid decline. It is becoming increasingly difficult to define an irreducible quantity of work to be performed by each person over a determined period. It is impossible to measure the working hours of the self-employed or the craft workers or the providers of intangible services. Only the granting of a basic income can encourage these people – in most cases it is the only thing that can allow them – to reduce their professional activity in order to lead a multi-active life. Only the payment of a basic income will absolve them of the need to fight, in a crowded labour market, for the few crumbs from the ever smaller sums employers distribute to pay for labour. The universal, unconditional grant of a basic income is, therefore the best instrument for redistributing both paid and unpaid activities as widely as possible.

s. 87.

(2) For only if it is unconditional will it be possible to protect the unconditional nature of those activities which are only meaningful when done for their own sake. After arguing against it for many years, I have therefore com round to the position of those who advocate a sufficient (not minimal) basic income which is “strictly unconditional”. I see this as the only way to preserve the voluntary sector and to protect from socialization and economicization – while at the same time making them accessible to all – those activities “which derive their value from being done for their own sake.”.

(3) The universal grant of a basic income is the most appropriate arrangement for a situation in which the “general state of science” is coming to be the main force of production and in which direct working time is becoming negligible by comparison with the time required for the production, reproduction and extended reproduction for the capacities and skills of the workforce in the so-called immaterial economy.

André Gorz, 1924-

s. 88-89

(4) There is a further argument in favour of an unconditional social income. It is the arrangement best suited to the economy that is beginning to emerge on the other side of the impasse into which current trends are leading. An increasing volume of wealth is produced with a decreasing volume of capital and labour. As a result production distributes a decreasing amount of pay and wages to a decreasing number of workers. The purchasing power of a growing proportion of the population is falling. Unemployment, poverty and absolute destitution are spreading. The rapidly growing productivity of labour and capital produces a surplus of labour power and capital.